

סימן יח

הערה בדין נעבד בבע"ח לגבוה
ובדי רש"י דמשמשינ לא הוי בכלל נעבד

בגמ' דף מ"ו, צעי רמז"ח המשתחווה להר אצניו מכו למזבח
יש נעבד במחוצר אלל גבוה או אין נעבד וכו' אמר
רצ"ח ק"ו ומה אהנן וכו'. ע"י בתורת חיים שהקש' למאי צעי
קרא לאסור בע"ח שנעבדו לגבוה תיפוק ל"י מק"ו מאהנן
וכדילפי' למחוצר דאף שאינו אסור להדיע אסור לגבוה, ונע"י
בחוס' בתמורה כ"ח ז' בד"ה ומה אהנן, דכ' דה"ה דהומ"ל
הך ק"ו מאהנן נעבד דבע"ח, והקש' שם ברש"ש דא"כ
חליצא דאמת למאי צעי קרא וכמשה"ק בחור"ת, ותי' בתר"ח
דאח"ג, ולא צעי קרא אלל למילף מיני' דשרי להדיע
וכדאמר' בתמורה כ"ט א', ודבריו תמוהים דהרי בתמורה כ"ח
ז' צעי למאי חילעריך קרא נעבד דבע"ח הא איכא למילף
בק"ו מאהנן מלפני. [באר"א מסוגיא דידן עיי"ש] וכבר הקש'
שם בגרעק"א דהא צעי לקרא נעבד לומר דשרי להדיע, ותי'
דודאי דעיקר קרא צא לגופי' ולזה פריך בגמ' דלגופי' לא
צעי קרא כיון דאפשר ללמוד בק"ו, וא"כ הדר קושיא דאמאי
לא נילף לבע"ח שאסור לגבוה מק"ו דאהנן כמבואר הכא
לענין מחוצר. ונע"י באצ"י עזרי קמא פ"ח מהלכ' ע"ז.
וברביעא פ"ד מאיסור"מ מה שיישצ צזה.

ועי"ק עוצא מהגמ' בחולין כ"ג דאמר דצעי קרא לפסול
נעבד דעופות דסד"א הואיל וכתב משחחם בהם מוס
בהם וכו' כל שהמוס פוסל צו עצודת כוכבים פוסל צו והני
עופות הואיל ולא פסול צהו מומא וכו' אימא עצודת כוכבים
נמי לא ליפסל צהו קמ"ל, ונ"ע דנהי דליכא למילף לעופות
מנעבד דגבוה מ"מ לילף בק"ו מאהנן דמה אהנן שמוח
להדיע אסור לגבוה צין שאר דברים צין עופות כדילפי'
בתמורה ל' ז' מכלל נדר, נעבד דאסור צשאר דברים להדיע
ק"ו דאסור לגבוה צין עופות וצין שאר מילי, וכמו דילפי'
למחוצר. וע"ע באר"ש פ"ד משגנות שהעיר דעופות יש
לאסור לגבוה אף צשל חצירו מק"ו דאהנן שהרי לר' הרמז"ס
אהנן חל אף על מוקדשין צעוף, וא"כ ה"ה צנעבד צעוף נילף
בק"ו מאהנן, ואילו בגמ' חולין מ' ז' מבואר דאף צעוף א"א
אסור ש"ח אפי' לגבוה צלא מעשה. ^{אוצר תחכמה}

עוד נ"ע צדברי רש"י לקמן נ"ד א' ד"ה והאי צימוס, דס"ל
דוקא בע"ח שנעבדו אסורים אצל אי לא הוי אלל
משמשי ע"ז לא נחרצי לאיסור גבוה ופי' הר"ן שלא מיעט
הכתוב מקרבן אלל נעבד ומוקא, ולמשמשינ לא למדנו ועיי"ש
ברמז"ן והוצא צר"ן דלא פליג על רש"י צעיקר הך דינא
עיי"ש. וקש' עוצא דנהי דמשמשים לא הוו צכלל נעבד מ"מ
נילף בק"ו מאהנן לאסור לגבוה שהרי משמשים דלאו בע"ח
אסורים להדיע ושייך צהו הק"ו ואף דבע"ח עצמן אין
אסורין להדיע מ"מ איכא למיעבד ק"ו וכמו למחוצר, כיון
דשאר מילי דע"ז אסורים אף להדיע.

ומב"ז נראה מוכרח דלמסקנא ליכא למילף גצי בע"ח מק"ו
מאהנן ושמה יש צזה שום פירכא גצי בע"ח. ונע"י
חוס' תמורה שם בד"ה או חילוף. צהא דילפי' בע"ח לקולא
דלא ייאסר לגבוה, וכ' דגצי בע"ח אית לן למילף עפי לקולא

דאין לנו לאסור בע"ח כיון דמאי למיעבד ק"ו לקולא עיי"ש,
ואכן לענין בע"ח לא שייך למילף איפכא ק"ו לאהנן דלא
ייאסר צהו בע"ח, דלהדיא מרצ"י באהנן לאסור אפי' עופות
ועכנ"ל דלפי האמת אית צהו שום טעם דלא נילף הך ק"ו
לענין בע"ח אף שיכ"י חזינן דלא ילפי' לענין בע"ח הך ק"ו
מאיזה טעם שהוא, וע"כ צעי קרא נעבד דבע"ח, ולנעבד
דעופות משום דלא הוי צכלל משחחם מוס צם ומק"ו דאהנן
לא ילפי' לבע"ח, וע"כ ס"ל לרש"י דבע"ח שהם משמשים אין
פסולין לגבוה משום דלא הוי צכלל נעבד ולא ילפי' לכו מק"ו
מאהנן, ולפי"ז נמצא דמשמשים שאינם בע"ח יאסרו לגבוה
ואף דלא הוי צכלל נעבד מ"מ אסור משום הק"ו דאהנן ורק
בע"ח לא ילפי' מאהנן, והא דכ' רש"י לכהן נ"צ ד' בד"ה צית
^{תונין} דחליצא דמ"ד דע"ז הוי אסורים משום דכיון דלהדיע
אסור כ"ש לגבוה, ה"ה דהומ"ל מטעם הק"ו מאהנן.

וע"י שר"ע סי' קל"ט סעי' י"ג דמבואר גצי נרות של אלילים
דאסורים לנר מלוא אף לאחר ציעול והיינו כיון דהוי
משמשים ונוי ע"ז, ולכאור' ה' משמע שזהו דלא כרש"י צדף
נ"ד דעל משמשים ליכא פסול לגבוה ולפמשר"ת דמשמשים
שאין בע"ח ילפי' לק"ו מאהנן ניחא נמי לר' רש"י. ונשם י"ל
צלא"ה דמ"מ אסור לכתחילה משום דמאיסין.

ומצתה לא יעלה יפה מה שכ' צזכרון שמואל למור' בגר"ש
ז"ל צסי' ס"ו סק"ג ואילך נושצ נדפס צספר
עצודת מתנה צעמ' מ' מתוך כת"י, לת' דברי הרמז"ס צכמה
דוכתי דאין דין נעבד לגבוה ולמלוא צמשמשינ עפ"י דברי
רש"י הג"ל, ולמתצאר לא איירי רש"י אלל צמשמשי בע"ח ולא
צשאר משמשים. ונ"ע האין יתכן שלא לומר כן דהא איכא
למילף צזה ק"ו מאהנן. ועיי"ש ססקי"א שחמכ צמה שמוח
שם צר"ן דף נ"צ צד' רש"י דאף צמשמשינ אסור לגבוה שזהו
סתירה לדבריו צדף נ"ד. ולג"ל י"ל משום דחלוק משמשינ
דשאר מילי ממשמשינ דבע"ח.

סימן יט

בדין נעבד ואתנן ושאר פסולים למצוה

וגדר דין נעבד בעופות ודין נעבד בקרבנות ב"נ

בגמ', מ"ז א', צעי ר"ל המשתחווה לדקל לולצו מכו למלוא
צאילן שנעטו מתחילה לכך לא חיבצי לך דאפי' להדיע
נמי אסור כי חיבצי לך צאילן שנעטו ולצסוף עצדו וכו' לענין
מלוא מאיס כלפי גבוה או לא, ופירש"י, לולצו מכו למלוא
את"ל יש נעבד במחוצר אלל גבוה הכא לענין מלוא לולצ מאי.
ולכהן שם צעי ר"פ המשתחווה לצהמה צמרה מכו לתכלת
תכלת דמאי אי תכלת לכהנים היינו צעיא דרמי צר חמא, ואי
תכלת לציית היינו צעיא דר"ל וכו', והיינו דמיבצי ל"י לר"ל
חס יש פסול נעבד לענין מלוא, והכי איתא נמי צירושלמי
ציכורים פ"א ה"ב, הכל מודים צאשירה צציעלה שאינה צציה
ממנה גזירין למערכה, רשצ"ל צעי מכו שיציה ממנה לולצ.

וכן באר"ח סי' קנ"ד סעי' י"א, וכ"ה במקור הדין בזה במרדכי ר"פ רביעי שכ' דכיון דמספקא בגמ' ע"כ אזלי לחומרא, ואילו לענין אהתן כ' הגאון הטעם משום דאף ריקועין אסור, ומשמע דא"י חלוי בספק הגמ' לענין נעצד למאור, ומשמע דמריקועין איכא למילף לכל דבר מאור, ולפי"ז ניחא הא דלא בעי ר"ל באהתן לענין מאור דבזה הוי פשיטא ל"י דאסור ומשום דילפי' מריקועין דחזי' דאסור אף דלא הוי קרבן.

ויצווי כאן ברמז"ן שהביא שיטה דמכני ציטול בנעצד להכשירו למאור, וכ' ע"ז דאינו מחזור לפי שאינו מונח לאיסורי ע"ז ציטול לגבי גבול וכו' ועוד מהיכי מייתי לה מאהתן ומינה מה אהתן שמוחר בתלוש אסור במחזור לגבול לעולם אע"פ שציטלו וכו' וכ"ש בע"ז שציטלו וכו', ומבואר בדבריו דאף הא דנעצד במחזור אסור למאור ילפי' מאהתן וע"כ ידעי' מינה דאף לאחר הציטול קאי באיסורא כבאהתן, וא"כ ליכא למימר דהא דלא נסתפק ר"ל לענין אהתן משום דבאהתן פשיטא דשרי למאור מדאורייתא וכש"כ הפמ"ג שהרי כל פסול נעצד במחזור לא נלמד אלא מאהתן ואם באהתן ליכא פסול מאור ה"ה בנעצד, אלא ל"ל לאידך גיסא דלענין אהתן ה"י פשיטא ל"י דאסור למאור וע"כ לא נסתפק אלא לענין נעצד. ויש לדחות דברמז"ן לעממי לעיל מ"ו ז' לענין הא דבעי רמז"ה אי יש שינוי לנעצד, והקשו התוס' דהא באהתן פשיטא דיש שינוי ודיו לזא מן הדין להיות כידון, ותי' דאכ"נ ולא בעי אלא אי אסור מדרבנן, ואולם ברמז"ן תי' דדון מינה ואוקי באהתן עיי"ש מה שתי' עוד. ולפי"ז י"ל דאף דלענין אהתן ליכא איסור למאור מדאורייתא וכשפמ"ג מ"מ שייך למילף לענין דלא מהני ציטול בנעצד כבאהתן, ואוקי באהתן לומר דמאות כגבול לענין נעצד. ויעוי' בשו"ת אבני מילואים חשו' כ"ז דנקט דהספק בנעצד אי פסול למאור הוי נמי באהתן וחד דינא להו.

דין אהתן לביכורים

(ב) ולבאוי יש להוכיח בזה מהירושלמי ביכורים פ"ה ה"ו דאמר דאהתן פסול לביכורים ופי' הכי מחגי' דתמורה ל' ז' דתן נתן לה יינות ושמינים וסלחות וכל דבר שכיולא בו קרב על גבי המזבח אסור, וע"ז אמר בירוש' וכיון דבזר תן יינות ושמינים וסלחות למאי דהר תנא כל שכיור"ז קרב ע"ג המזבח אלא אחא לפרכילי ענבים ועטרות של שיכולין, וועיי"ש בירושלמי דהוכיח מזה דמכר וחזר ולקח חייב לביכורים] ומבואר בזה דאהתן אסור לביכורים. [והרמז"ס בשמיטת זבן והנה לעיל שם בירושלמי ה"ב, רש"ל בעי באשירה שציטלו מהו שיצא ממנה לולב מאות כגבול כן או אינו כגבול, אין תימר כגבול כן אינו מצא אין תימר אינו כגבול מצא, ופשיטא בירוש' פשיטא שהוא מצא ממנה לולב שאין מאות כגבול. וודלא כהצבלי דקאי בספק. וכדר בעי מהו שיצא לביכורים, כר'. יהודה דו אמר הוקשו לקדשי הגבול מצא, כרבנן דאינון אמרין הוקשו לקדשי מקדש אינו מצא, ומבואר כאן דמסיק דמאות לאו כגבול וע"כ נעצד כשר ללולב אלא דלענין ביכורים תליא בפלוגתא דר"י וחכמים אי הוי

מאות כגבול כן או אינו כגבול, אין תימר כגבול אינו מצא, אין תימר אינו כגבול מצא, ובירוש' מסיק שם פשיטא שהוא מצא ממנה לולב שאין מאות כגבול, אכן הצבלי לא איפשטא הכ' בעיא, והרמז"ס צפ"ה מהלכ' לזית ה"ה כ', המשחוח לזכמה למר פסול לזית, וכ' הכס"מ בעיא דלא איפשטא ולחומרא, והיינו דס"ל דר"ל נסתפק דיפסל למאור מדאורייתא וע"כ הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא, וכ"כ הפמ"ג באר"ח סימן קנ"ד סק"ז, וכן משמע להדיא ברמז"ן דספק הגמ' הוא אי מאות הוי ממש כגבול ומדאורייתא. ונבמג"ה סי' תקפ"ו הוכיח מד' השו"ע שם שא"י פסול אלא לכתחילה, וכבר העיר בזה מורנו הגר"ש ז"ל בזכרון שמואל סי' ס"ו סק"ז דא"כ אין זה אלא מדרבנן ואמאי פסק הרמז"ס מספק לחומרא, וגם דמגוף דברי הרמז"ס משמע דפסול ¹²³⁴⁵⁶⁷דיעצד עיי"ש.

והנה יש לעי' בדברי ר"ל שנסתפק לענין נעצד במחזור אי פסול למאות, דהא באהתן כל דין נעצד במחזור שאסור לגבול לא ילפי' אלא מאהתן כדאמר לעיל מ"ו ז' דילפי' בק"ו מאהתן, וא"כ אדמיבעיא ל"י לענין נעצד מהו למאור, ליבעי באהתן גופי' מהו למאור דהרי כל דין נעצד במחזור לא ילפי' אלא מאהתן, ומשמע מזה דלענין אהתן לא איבעי ל"י, ולכא"י ה"י אפ"ל דלא איבעי אלא בנעצד משום דמאים עפי' אכל באהתן פשיטא ל"י דכשר למאור, אולם יעוי' בירושלמי ביכורים פ"ה בריש ה"ב שהספק אי מאות כגבול נ"מ נמי לענין דין קרבנו ולא הגזל עיי"ש בציאור הגר"א, וא"כ חזי' דהוא ספק נמי לשאר דוכתי וא"כ הדר קשיא אמאי לא בעי ר"ל לענין אהתן שהוא מקור האיסור של נעצד במחזור. ומשמע לכא"י דבאהתן ה"י פשוט לו שאסור למאור ול"כ אמאי פשוט יותר באהתן.

והנה בשו"ע אר"ח סי' קנ"ג סעי' כ"א, כ' הרמ"ה אסור לעשות מאהתן זונה ומחיר כלל דבר של מאור כגון ביכורים או ס"ת וכו', וכ' במג"ה סקמ"ו דלענין ביכורים אינו אסור אלא מדרבנן, דקרא מישחתי דוקא בבית המקדש דכתיב בית ד' אלוהיך, וכן נקט שם בפמ"ג, ואילו לענין פסול ונעצד למאור כבר הוצא לעיל דבסי' קנ"ד כ' הפמ"ג דהוא ספק בדאורייתא, ולפי"ז ל"ל דלענין אהתן לא מספקא ל"י לר"ל דפשיטא ל"י דמאות לאו כגבול וואינו אסור אלא מדרבנן וע"כ לא איבעיא ל"י אלא לענין נעצד דמאים עפי'. וזהו דלא כהירושלמי ה"ל דחזי' דהספק נמי לדין קרבנו ולא הגזל. ואולם בציאור הגר"א שם לכא"י מוכח איפכא דלענין אהתן פשיטא עפי' לאיסורא למאור, שכ' אהא דאסור לעשות ביכורים מאהתן, כמ"ש בתמורה ל' דאף ריקועין אסור ע"כ. ומשמע ק"ת דהוא דאורייתא וילפי' מדאסרי' אף הריקועין דש"מ דכל מאור אסור, ואמנם בשו"ע לא נזכר אלא על ביכורים וס"ת, אכן ברבינו ירוחם שהוא מקור דברי הרמ"ה כ' בנתיב כ"ג חלק הראשון וז"ל, אהתן זונה אסרה תורה להביאו בית ד' לקרבן וה"ה בזמן הזה לעשות ממנו שום דבר לביכורים כגון ס"ת או דק הבית או נר או שמן וכיו"צ לבדק הבית או לדבר מאור עכ"ל. ומבואר דכיוול כל דבר מאור בכלל האיסור ולפי' הגר"א ז"ל היינו דהוא בכלל ריקועין, וביר"ד ססי' קל"ט גבי נר של ע"ז שאסור למאור אף לאחר הציטול, הביא הגאון הגמ' ה"ל דק מ"ז שנתספק בזה ר"ל,

דכולכו תנאי אית לכו להך דרשא וכ"כ תוס' בצבורות כ"ז א',
 ויעי' תוס' תמורה כ"ח ב' וע"כ ה"א דעופות שאין המוס
 פוסל בו כ"ה נעבד לא יפסול בו ולכך בעי קרא, ולפי"ז ז"ע
 דכיון דגדר הפסול הוא בדבר שהמוס פוסל בו א"כ זהו שייך
 רק לגבול ולא למאכל שהרי לא מנינו פסול מוס למאכל ומאי
 בעי ר"ל שיכא פסול נעבד למאכל, אולם אי נימא דאתנן
 אסור למאכל מהא דאסור לריקועין א"כ ניחא דה"ל א"י
 נלמד מפסול נעבד לגבול, אלא ילפי' נעבד למאכל מק"ו
 מאתנן ובה דאליטריק קרא לנעבד דעופות ולא ילפי' מהא
 דמ"מ אסור למאכל ז"ל כמש"כ בזה בס' זכ"ה דזהו רק שאין
 לו קיום המאכל אבל אינו פוסל הקרבן. ובאצ"מ שם בתשרי
 הקש' האך ממעט ר' אליעזר פרה דאין זה פסול אתנן מ"מ
 יפסל משום מאכל והוכיח מזה האצ"מ דמאכל אינו פוסל
 בדיעבד דלא כהרמב"ן, ולזה תי' שם נמי כ"ל דמ"מ מדין
 מאכל אי"ז פוסל. ובאצ"מ הקש' עוד למאי בעי קרא לרבנן
 לאסור הריקועין תיפוק לי' משום מאכל, ולג"ל ניחא בפשיטות
 דכל הא דפסול למאכל לא ילפי' אלא מריקועין.

אמנם בחוס' לעיל י"ז א' דר"ה מהו כ' גבי הא דאמר שם
 מהו לעשות מאתנן ביהכ"ס לכ"ג דהא דמרבי
 מריקועין הוי דוקא לקדשי הקדשים אבל מידי דהר הבית
 פשיטא דשרי וכדחזי' דפרה נמי נתמעט מפסול אתנן לר'
 אליעזר עיי"ש, וולרבנן נמי היינו משום דחטאת קריי' רחמנא
 ולר"ש משום משחתם עי' דף כ"ג ע"ב, א"כ מבואר בחוס'
 דלא ילפי' מריקועין לכל דבר מאכל, וכן מוכח לכא' בתמורה
 ל' ב' דרק אחורי בית הכפורת אסור בריקועין והיינו י"א
 אמה שאחורי בית הכפורת עיי"ש דרש"י, וא"כ הדר קשיא
 כ"ל דהא במאכל אין מוס ומח"א פוסלין בו והאך פוסל בו
 נעבד, ונע"ע בחוספתא דתמורה פ"ד ה"ב וכשם שאסורים
 (אתנן ומחיר) באוכל מועד שצמדבר כך אסורים באר"מ
 שבגלגל, ובחזון יחזקאל פסחים פ"ט ה"ז דייק מזה דבעי'
 דוקא בית ד' וגלגל חשיב צמת ליצור עיי"ש.

איברא דר"ל דלאחר שילפי' מקרא לפסול נעבד ונרבע
 בעופות, וכן באתנן ילפי' מקרא לאסור עופות [ועי'
 תמורה ל' ב'] יש ללמוד דאיכא פסול לגבול גם בדבר שאין
 המוס פוסל בו ובפסול זה י"ל דמאות כגובה, אולם בבית
 הלוי ח"א ס"י מ"ג סק"ו הוכיח דגדר הילפותא לרבות עופות
 היינו דאשמעי' דהא דילפי' ממשחתם מוס צם אינו תלוי במוס
 אלא במחוסר אבר, ועופות כיון דמחוסר אבר פסלי בהו ע"כ
 דבר ערוה ועי"ז נמי פסול בהו, וביאור דבריו ז"ל דהיינו
 משום דפסול מחוסר אבר הוא בגדר מוס אלא שבעופות אין
 פסול אלא במוס גדול של מח"א, נודלא כהמנ"ח בסוף מא' רפ"ה
 ד"ה והנה וצריש מא' רפ"ז דאין איסור במקדיש עוף
 מח"א משום מקדיש בע"מ. ולפי"ז נמלא דליכא פסול נוסף
 לגבול בדין עופות אלא מכא קרא דמשחתם דדבר שמחוסר
 אבר פסול בו אף ע"ז פסול בו וא"כ אכתי למאכל לא שייך
 לפסול מחמת זה שהרי לא מנינו במאות אף פסול דמחוסר
 אבר.

ואולם ז"ע בדברי הבית הלוי מדברי החוס' שם סד"ה כי
 אליטריק, שדנו אי איכא חד קרא למעוטי נרבע ונעבד
 בעופות או דילפי' מב' קראי, ולכא' אס זה גילוי דתלוי
 במחוסר אבר א"כ סגי בחד קרא, וביותר ק' במה דכ' שם

קדשי הגבול או כקדשי מזבח. ומעתה יש לעי' אמאי פשיטא
 לי' לענין אתנן דפסול לצבורים ולא משמע דתליא בפלוגתא
 דר"י וחכמים אי הוי כקדשי המקדש, ובה נראה מזה דלענין
 אתנן פשיטא דאסור לציבורים אף אי לא הוי כקדשי מקדש
 ומשום דמ"מ הוי מאכל ואף דלענין נעבד מסיק בירוש' דלא
 אמרי' מאות כגובה מ"מ לענין אתנן אסור אף למאכל. וע"כ
 העטם כ"ל דמריקועין ילפי' אף למאכל. ויש לדחות דשאני
 ציבורים דמציא' לבית ד' ובה ודאי דאסור באתנן דהרי
 כתיב לא תצו אתנן זונה ומחיר כלב בית ד' אלוקיך וע"כ
 אף אי אתנן שרי במאכל מ"מ אין להביא ציבורים מאתנן
 משום דמציאו בית ד'.

העולה מהאמור דהא דבעי ר"ל לענין נעבד ולא לענין אתנן
 משום דאתנן שאני ולד' הפמ"ג באתנן פשיטא דאין
 מאות כגובה ואין אסור אלא מדרבנן, וברמב"ן בפשוטו משמע
 דאתנן לא קיל בזה מנעבד וחזי' נמי מהירוש' דהספק הוי
 נמי לענין קרבנו ולא בגזול וא"כ י"ל דר"ל לא איבעי באתנן
 משום דפשיטא לי' דאסור למאכל משום דילפי' מריקועין
 וכדמשמע בביאור הגר"א.

ולענין מוקלה לעי"ז אי פסול למאכל, נראה בפשוטו דהוא
 כנעבד, וכן מבואר בתשרי חת"ס אר"ח ס"י מ"ב
 דמוקלה למאכל אסור, אלא שהיקל במוקלה לנוי ע"ז ולא לעי"ז
 ע"מ, ויעי' בזכרון שמואל בסוף ס"י ס"ה שהקש' בדברי
 הרמב"ם פ"ב מציבורים הע"ז ש' העטם דאשירה שזיטלה
 אין מציאין ממנה ציבורים שהציבורים כקדשי מקדש הן,
 ומקורו מהירושלמי ציבורים פ"א ה"ב, ועיי"ש בירוש' דהא
 דבעי' לעטמא שהציבורים כקדשי מקדש היינו רק אס' מאות
 אינן כגובה וליכא במאות פסול נעבד, אבל אי מאות כגובה
 הן אפי' אי אמרי' כקדשי הגבול ג"כ דיין דאין מציאין ממנה
 ציבורים ואס' כן לדעת הרמב"ם דפסק מאות כגובה ל"ל
 לעטמא דציבורים כקדשי מקדש הן, ע"כ ואי הוי אמרי'
 דמוקלה אינו אסור אלא לגבול ולא למאכל ה' אפשר ליישב
 דר"מ למוקלה דרק משום דחשיב כקדשי מקדש אסור, אבל
 בפשוטו מוקלה הוי כנעבד וצני חדא בקתא נינהו לאסור נמי
 למאכל. 1234567890

בדין פסול נעבד דעופות

(ג) **והנה** יש לעי' האך שייך לומר דנעבד אסור למאכל דהא
 מבואר בחולין כ"ג דאליטריק קרא לעופות הנעבדין
 דפסול, וקאמר התם ס"ד אמינא הואיל וכתיב משחתם בהם
 מוס צם ותנא דבי ר' ישמעאל כ"מ שנאמר השחתה אינו אלא
 דבר ערוה ועצודת כוכבים, דבר ערוה דכתיב כי השחית כל
 צער את דרכו על הארץ, עצודת כוכבים דכתיב פן תשחיתון
 ועשייתם לכם פסל, כל שהמוס פוסל בו דבר ערוה ועצודת
 כוכבים פוסלין בו וכל שאין המוס פוסל בו אין דבר ערוה
 ועצודת כוכבים פוסלין בו וכני עופות הואיל ולא פסלי בהו
 מומא דאמר מר תמות וזכרות בצבהמה ואין תמות וזכרות
 בעופות אימא דבר ערוה ועצודת כוכבים נמי לא לפסול בהו
 קמ"ל, א"כ מבואר דפסול נעבד נדרש ממשחתם דכל שהמוס
 פוסל בו אף ע"ז פוסל בו, ומבואר שם בחוד"ה כי משחתם

ולבזה"ל היינו משום דהוי ילפי ק"ו ממוקדשין וכדאיתא בתם
במתני'.

והנה צאמת ל"ע מהגמ' בצבורות כ"ז א' דמבואר דמע"צ
נכנס לדיר להעשר נעצד ונרצע ואתנן משום דילפי
ממשחחם זהם מוס צם וכיון דמוס אין פוסל זו ה"ה ד"ע
וע"ז. ולכא"ר ק' דמ"מ לא יכנס לדיר משום פסול נעצד
דילפי מעופות, ועכ"ל כצית הלוי דגם דין נעצד דעופות
היינו דפסולו מחמת שחשיב מוס פוסל זו משום מחו"א, וע"כ
במע"צ שאף מחו"א כשר זו ע"כ אף נרצע ונעצד כשר זו
וכמש"כ שם בצבה"ל. ואי נימא דלא כהבה"ל וכדנקט החת"ם
וכדמוכח בתוס' חולין, ל"ל דנעצד דעופות הוי דין בעופות
ולא ילפי מיני' לשאר דוכתי ונ"ע. או ד"ל דע"כ קרא
דמשחחם מיותר ואתא לענין מעשר בהמה לומר שכיון שאין
המוס פוסל זו ה"ה ד"ע וע"ז ולא נילף מעופות וכדמבואר
בתוס' חולין שם דלזה אתי קרא דמשחחם דאילו עיקר פסול
נעצד ונרצע הו' ילפי לכמה תנאי מקראי אחרינא ול"ל לקרא
דמשחחם.

דין נעבד בקרבנות ב"נ ודין נעבד ואתנן בפסח מצרים

(ה) וע"ז צ"ע במשך חכמה פר' צא על הפסוק שם חמים וצפסוק
מן הכצשים שכ' לענין פסח מצרים שמבואר
בחוספתא וירושלמי דאין המוס פוסל זו אלא חמים שלא יבא
מחוסר אבר כדן קרבנות בני נת, ה"ה נמי דאין פסול זו
נעצד ואתנן, וכן איתא להדיא בחוספתא פסחים פ"ח דאתנן
ומחיר כשר בפסח מצרים, וע"ע בהר אפרים על המכילתא
דלא מלינו פסול נעצד ונרצע גבי קרבנות צ"ג, ופי' הטעם
דכיון דאין מוס פוסל אין דבר ערוה וע"ז פוסל זו, והנה כ"ז
דלא כהצית הלוי הנ"ל דלדבריו הרי דרשי' קרא דמשחחם
לענין מחוסר אבר וכיון דמחו"א פסול בפסח מצרים ח"כ אף
נעצד ונרצע פסול זו, ובהר אפרים שם הביא דצירושלמי פ"ט
מפסחים הלכ' ה' איתא תני מן הלאן להוציא את החלקים
שבהם אמר רבי אבון להוציא מה שחלקה לך התורה רוצע
ונרצע מוקא נעצד, וכן במכילתא דרשב"י דרשין להוציא את
הרוצע והנרצע שהי' פסול בפסח מצרים. וכ' דזה קאי כמ"ד
שם צירושלמי לעיל מיני' דמוס פוסל בפסח מצרים דדקין
ותצלולין פוסלין זו, דאילו לאידך מ"ד דאין דקין ותצלולין
פוסלין זו ח"כ ה"ה דאין דבר ערוה וע"ז פוסלין זו. ובאמת
מסתמא הירושל' שם משמע דהא נעצד ומוקא פוסלין זו
אתי ככר"ע, והיינו כהצית הלוי הנ"ל דכיון דמחו"א פוסל זו
ה"ה ד"ע וע"ז.

ואו"ם בתוספתא הנ"ל בפסחים מפורש דפסח מצרים ה'י
כשר בדקין ותצלולין אתנן ומחיר, ובזה לכא"ר ע"כ
הטעם משום דאין המוס פוסל וכש"כ המש"ח וה"א הנ"ל,
ונוצחון יחזקאל כ' בדברי החוספתא דדוקא אתנן ומחיר ה'י
כשר בפסח מצרים כיון דלא צא לבית ד' ואין איסור אתנן
ומחיר אלא בית ד' אלוך וכן בצמת יחיד כשר אתנן עיי"ש.
וגם י"ל דשאני התם דקודם מ"ת ולא נאמרו להם פסולי
קרנן וכמבואר בגמ' ע"ז כ"ד א', [שהוצא שם צמ"ת] ובהר
אפרים שם כ' דקרבנות צ"ג שאין המוס פוסל ה"ה דאין

דאיטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה דצזכ ודאי דאילו
הוי גילוי דתלוי במחוסר אבר לא הוי צעי' יתור נוסף לבני
יונה. ונויעוי' צרמז"ס פרק ג' מאיסורי מזבח הלכה ו' דכ'
דהנרצע והנעצד אסורים למזבח מקרא דמשחחם, ויש לעי'
דאי נימא דלאחר דילפי' בעופות הוי פסול אחר נעצד לגבזה
אם כן למאי הביא קרא דמשחחם כיון דעל כרחק לענין נעצד
אין תלוי כלל בדבר שמוס פוסל זו, והי' משמע כדצרי הצית
הלוי, נולפי מה שכתב צאצי עזרי רביעאח פ"ד מאיסור"מ
דנ"מ צהא דילפי' ממשחחם לאסור נעצד אף שאינו שלו
ניחא].

דין נוגח בעופות

(ד) ונ"מ נמי דצצרי הציה"ל לענין פסול נוגח בעופות
דהבה"ל כ' לעטמ' דנוגח נמי פוסל בעופות כיון
דמחוסר אבר פוסל זו הוי כנרצע ונעצד ורק במקום שאף
מחוסר אבר כשר זו כמו צמעשר בהמה התם כשר נמי צנוגח.
ואולם החת"ם צחולין דף ק"מ א' צד"ה צר קטלא כ' דלפי
המבואר בתוס' חולין כ"ג א' ח"כ דוקא נעצד ונרצע דאיכא
קראי פסול בעופות, וכוונתו לומר דצנוגח דליכא קרא ה"ה
כשר דכל שאין המוס פוסל זו ליכא זו פסול דנוגח. והיינו
כפכ"ג דכוונתו להך תי' בתוס' דחד נעצד וחד לנרצע] ובזה
כיון ליישצ מה שק' שם צגמ' דצעי קרא למעטוי צצפורי
מאורע צעוף שהרג את הנפש, וק' דתיפור' משום מכשיר
כמכפר ופסול זו נוגח וכן הקש' בגרעק"א, ולזה תי' החת"ם
דכיון דלפור הוי עוף ואין המוס פוסל זו ע"כ נוגח נמי אין
פוסל זו. ונמתצאר לפי"ז צד' החת"ם דנוגח נמי הוי צכלל
משחחם וכיון דאין המוס פוסל צעוף אף הנוגח אין פוסל זו,
וכן מוכח לכא"ר בתמורה כ"ח צ' דאמרי' שם דילפי' ממין
הצקר ומן הבהמה ומן הלאן למעט רוצע ונרצע ונעצד ומוקא
ונוגח, ותנא דצי ר' ישמעאל מיייתי לי מקרא דמשחחם ופריך
ותנא דצי ר' ישמעאל מן הבהמה מן הצקר ומן הלאן מאי
דריש צבו כו', ולכא"ר הרי מקרא דומן הלאן ילפי' נוגח ואי
נימא דליכא למילף לנוגח מקרא דמשחחם ח"כ צעי קרא
דומן הלאן אע"כ דאף נוגח ילפי' ממשחחם, או שעכ"פ דין
נוגח הוי כרוצע. ונרצע שפסולו מחמת שנעצד צה עצירה
וכמו שכ' שם צבה"ל. וכ"ה מוכרח צרמז"ס שם שכ' דילפי'
להפסולים מקרא דמשחחם, והצכיר שם גם פסול דנוגח ח"כ
משמע דאף פסול נוגח ידעי' מקרא דמשחחם אלא שמשמע
שם דנוגח לא הוי צכלל משחחם אלא דדינו הוי כרוצע ונרצע
וכמש"כ הבה"ל דצתרווייכו פסולים משום דנעצד צבו
עצירה].

ואו"ם צר"מ שם צהלכ' איסור"מ מבואר להדיא דפסול נוגח
הוי אף בעופות, והיינו או כהצית הלוי משום דזה
גילוי דתלוי במחו"א, או דמרצינן מהך קרא דנרצע ונעצד גם
נוגח ושאר פסולין. ועיי"ש צקרית ספר, ולענין פסול מוקא
עי' צצחים פ"ה צ' דתניא להדיא דמוקא נמי פסול צעוף,
ול"ל דילפי' לי צהדי נעצד. והא דצעי קרא צאתנן לעופות
שפסול נעי' תמורה ל' צ"ג, להחח"ם י"ל צפשוטו כיון דא"י
גילוי דתלוי במחו"א וע"כ הו"א דכשר משום משחחם דכיון
דאין המוס פוסל ה"ה אתנן שהוא דבר ערוה אינו פוסל.

ס"ד שאסור משום הקריבכו לפתחך ומ"מ ודאי דיאלא בדיעבד, עיי"ש, אכן הרי מלינו במחור"א שכ' רש"י הטעם משום הקריבכו לפתחך ופסול בדיעבד, וכיון דמלינו אף במלוה פסול זה, א"כ שמא י"ל דאילו אמרינן דמלוות כגבזה והיינו דשייכא במלוות פסולי גבזה ה"ה דשייכא צ"י פסול דמוס והני יינות מאוסים שפסולים משום הקריבכו לפתחך יכ"י גדר פסולם משום מוס. ונזכר למכ שכוכל לעיל מהירושלמי ביכורים דאמר נמי לענין קרבנו ולא הגזל דתליא אי מלוות כגבזה וחי' דאף בשאר פסולים אמרי' מלוות כגבזה וענין מוס אי שייך גס בדבר שאינו בע"ח ע"י במנחות פ"ה צ' לענין סולת שהתליע דצעי אי לוקה במקדיש אותו משום מקדיש בע"מ וכן שם פ"ו א' לענין שמן שריחו רע, וע"כ שייך במלוה פסול נעבד ומשום דאי מלוות כגבזה י"ל דהמוס נמי פוסל בו באופן שיכ"י בו מוס כההיא דתתליע.

הנרצב והנעבד פוסל וכדאיתא בע"ז כ"ד דקודם מ"ת ליכא פסול נעבד, והיינו דפי' דברי הגמ' בע"ז קודם מ"ת שאני משום דהוי קרצנות צ"ג. ולפימשינ"ת א"כ כיון דמחור"א פסול בקרצנות צ"ג ה"ה ד"ע וע"ז פסולין, וכוונת הגמ' דקודם מ"ת לא נאמרו עדיין הנך פסולין אצל לא משום דאין המוס פוסל בקרצנות צ"ג.

אמנם י"ל בזה דהנה עיקר דברי הציח הלוי דבהא דמרצ"י עופות לפסול נרצב ונעבד גלי קרא לדרוש משחתם צהם מוס צם היינו לענין מחור"א, תליא צמה שנסתפקו באחרונים בגדר דין מחור"א אם הוא מלחא דמוס והיינו דבעוף אינו פוסל מוס קטן אלא מוס גדול כמחור"א או שהוא פסול אחר, וכבר נחבאר לעיל דדברי הבה"ל שייכי רק אי נימא דמחור"א הוא בגדר מוס דאז שייך לקרא דמשחתם. והנה במחור"א דקרצנות צ"ג לכא"י ודאי אינו בגדר מוס שהרי לא מלינו בו כלל פסול מוס אלא שהוא פסול משום דרש"י ומכל הכי מכל צער כבא צהמה שחיון ראשי איצרין שלה. ועי' בזה צבר אפרים בקונטרס שצסוף המכילתא סי' ח' סק"ג, ומעשה אף אי נימא כהבה"ל דגדר הפסול דמשחתם דתליא במחור"א וע"כ פסול בעופות זהו שייך רק בישראל דשייך לומר דפסול מחור"א בעופות הוא בגדר מוס כיון דאשכחן צ"י פסול מוס צהמה משא"כ בעכ"מ שפסול מחור"א שבו לא הוי בגדר מוס א"כ כיון דאין המוס פוסל בו אף ד"ע וע"ז אין פוסלין בו, ולפי"ז אין נרצב ונעבד פסול בקרצנות צ"ג. ונאולס המנ"ח צמא' רפ"ו סד"ה מדיני נקט דמחור"א דעופות בישראל ומחור"א דקרצנות צ"ג חד דינא לכו וכדמוכח מהחוס' בע"ז ה' צ' עיי"ש. נמצא העולה מהאמור דל"ה הבה"ל גדר פסול נעבד דעופות הוא משום מחור"א, ולד' החת"ם מצואר דא"ז גילוי שחלו במחור"א ונ"מ לנוגח אי פסול בעופות, וכן נ"מ בקרצנות צ"ג אי פסול צהו נעבד וכמשנ"ת.

אוצר החכמה

ומעתה אי נימא כהחת"ם וכדמשמע מהחוס' בחולין דגדר הפסול בעופות אינו משום דחלו במחור"א אלא זהו לימוד חדש לפסול נרצב ונעבד בעופות א"כ ייחא הא דנעבד למלוה פסול אף דלא מלינו שהמוס פוסל בו, משום דילפי' מפסול נעבד דעופות וכן באחנן איכא למילף מפסול אחנן דעופות שילפי' מכלל נדר, ונחא דלענין מע"צ לא ילפי' מעופות עכ"ל לפי"ז כנ"ל דע"כ קרא דמשחתם מיותר לענין מע"צ לומר דכשר בו כל הנך פסולין. אצל אי נימא כהבה"ל דנעבד דעופות הוא גילוי שחלו במחור"א א"כ הדר קשיא הא"כ שייכא פסול נעבד צמא' שהרי לכא"י לית צ"י פסול מחור"א. ומריקוטינ נמי ליכא למילף לפי"מ שמוכח בחוס' ע"ז דא"ז אלא לקדשי הקדשים.

והעירני ידידי הרב יעקב סטפנסקי שליט"א דאולי י"ל לפי"מ שפירש"י בחולין כ"ג וצזחים פ"ה צ' דפסול מחור"א צעוף הוא משום הקריבכו לפתחך, וצזחים בוסוף רש"י דאף מוס מגונה פסול מהא"ט צעוף. וא"כ י"ל דהרי צמא' נמי מלינו צמה דוכתי איסור דהקריבכו לפתחך ועי' צצ"צ ל"ז צ' דאין מקדשין על יין שריחו רע משום הקריבכו לפתחך, וכן אמנס דצביאור הלכ' ריש סי' ער"צ העיר צזה דלכא"י אין צדין הקריבכו לפתחך אלא איסור ולא פסול בדיעבד, ודומה לצמה כחושה לקרבן שכ' רש"י במנחות

אוצר החכמה

סימן כ

ביאור בדברי הרמב"ם

בבית ע"ז שנפל לענין עומאה

מ"ז ע"ב. כתב הרמב"ם צפ"ו מאצות העומאה, עומאה ע"ז מדברי סופרים וכו' וארצבא אצות העומאה יש צה ע"ז עמא, ומשמיש וכו', ובהלכ' ד', ע"ז עמא מטמאה אדם וכלים צמגע וכו' קלץ אבר ממנה אפי' ה' כמרדע ה"ז עכור ש"ז אינה מטמאה לאיצרים אלא הלורה כולה כשהיא שלימה שנאמר חזרם כמו דוח מה דוח אינה מטמאה לאיצרים אף ע"ז אינה מטמאה לאיצרים. ובהלכ' ה' כ', כל משמיש ע"ז כשרץ מטמאים אדם וכלים צמגע וכלי חרס צאור ואין מטמאין צמשא, ושיעור עומאחן צכזית ואפי' קלץ ממשמיש צזית מן הכלי מטמא כשרץ, זו חומר צמשמיש יותר מע"ז עמא, וצית ע"ז עמא אצניו ועליו ועפרו מטמאין צכזית צמגע ככל המשמיש, עכ"ל.

הגה ממש"כ הר"מ וצית ע"ז עמא אצניו ועליו ועפרו מטמאין כו' ככל המשמשין מצואר דמפרש דמתני' דע"ז [מ"ז צ'] דצית ע"ז שנפל איירי צמשמשין ולכך אף דנפל והוי איצרים של ע"ז מ"מ מטמאין משום דצמשמשין יש עומאה נמי לאיצרים, וזהו תמוה עוצא כמו שהקש' בירושלמי דליכא למימר דמתני' איירי צמשמשים מדפליג ר"ע וסבר דמטמא צמשא כנדה ואילו צמשמשים ר"ע נמי מודה דאינה מטמאה צמשא אלא כשרץ דמתניא צצבת פ"ג א', ומטעם זה איחא בירוש' דמתני' איירי שהשתחוח לצית עמא, וכ"פ רש"י, ועי' צש"ך סי' קמ"ג סק"א, גס נע"ק לשון הר"מ שכ' וצית ע"ז עמא, דמשמע ק' דאיירי בע"ז עמא ולא צמשמשים וא"כ הא"כ כ' דמטמאין ככל המשמשין.

וגראה שכוונת הר"מ דצמא' איירי בהשתחוח לצית עמא כדאיתא בירוש', אכן לא השתחוח לכ אלא אצב הע"ז